

De Eerste Wereldoorlog, de Oktoberrevolutie en de Belgische Werkliedenpartij

Ludo Martens

Marxistische Studies Nr.30, 1996

De voorgeschiedenis en het verloop van de Eerste Wereldoorlog zijn belangrijk om de omwentelingen te verstaan die vandaag in de wereld plaatsvinden, en om te begrijpen waar het naar toe kan gaan. De veranderingen in de wereld sinds de ineenstorting van het socialisme in Oost-Europa en in de Sovjet-Unie brengen een wereldsituatie teweeg die in zekere mate lijkt op de situatie van 1900 tot 1914.

1. Het karakter van de Eerste Wereldoorlog.

Het belang van de Eerste Wereldoorlog voor de situatie van vandaag

De meesten onder ons zijn geboren na 1945, wij hebben dus alleen een internationale situatie gekend waarin er een zekere eenheid was onder de imperialisten in de wereld, onder meer in het kader van de NATO. Wij zijn daarmee opgegroeid, en het is moeilijk om te geloven dat het anders zou kunnen worden in de toekomst.

De eenheid in het imperialistische blok, tussen Duitsland, Frankrijk, Engeland, Japan, de Verenigde Staten, was historisch erg geconditioneerd. Men kan zeggen dat die eenheid eigenlijk veroorzaakt is doordat het imperialisme als wereldsysteem geconfronteerd werd met twee grote vijanden die zijn bestaan zelf bedreigden. Ten eerste werd het geconfronteerd met het socialisme als wereldsysteem, dat na de Oktoberrevolutie en na de Chinese Revolutie in 1949 in volle opgang was. Ten tweede werd het imperialisme geconfronteerd met de revolutionaire bewegingen voor nationale bevrijding in de Derde Wereld, die vaak met de wapens het kolonialisme bekampten. Tegen die twee grote revolutionaire bewegingen was het imperialisme in het defensief, het werd teruggedrongen in de jaren '40, '50 en '60. En de eenheid tussen de imperialisten is vooral tot stand gekomen in die strijd tegen die twee te duchten vijanden.

Nu, na 35 jaar revisionisme in de Sovjet-Unie, is het socialisme in de hele wereld, behalve in de Democratische Volksrepubliek van Korea, in Cuba en Vietnam en min of meer in China, ineengestort. Op dit moment is de situatie van miljarden mensen in de Derde Wereld veel slechter dan 20, 30, 40 jaar geleden, maar de revolutionaire krachten in de Derde Wereld zijn veel zwakker dan in de jaren '50-'60. De hoofdreden daarvan is het wegvallen van een correcte ideologische en politieke oriëntatie, die op wereldvlak werd gestuurd door de socialistische landen en voornamelijk door de Sovjet-Unie en China. Het perspectief dat ze boden voor alle onderdrukten in Zuid-Amerika, Afrika en Azië is nu voorlopig weggefallen. Bijna parallel met de aftakeling van de Sovjet-Unie

vanaf 1956 kan men vaststellen dat de gehele veerkracht uit de nationale bevrijdingsbeweging in de Derde Wereld ook is wegge?bd en weggewerkt. Nu die twee grote vijanden van het imperialisme grotendeels zijn verslagen, lijkt de nieuwe wereldorde, die Bush daarop heeft afgekondigd, op de wereldorde van 1900-1914. Ook toen waren er in Europa geen socialistische landen, ook toen was de Derde Wereld onbestaande als autonome kracht, en ook toen was de dominerende factor in de wereldpolitiek de rivaliteit en de strijd tussen grote imperialisten. Die drie kenmerken zijn nu dezelfde.

Er is een belangrijk verschil. China, het grootste land van de Derde Wereld heeft zijn politieke en economische onafhankelijkheid veroverd, het kent een spectaculaire economische groei, het houdt vast aan zijn anti-imperialistische opstelling en in zekere mate aan zijn socialistische principes. Het wereldimperialisme voert een groots offensief om China opnieuw tot de staat van een nekolonie te herleiden. Economische investeringen, ideolo-gische propaganda, politieke en economische druk, militaire chantage en steun aan de revisionistische vleugel van de partij streven allemaal dat doel na. De pseudo-humanitaire campagnes van Amnesty International hebben als enig doel de publieke opinie voor te bereiden op een contrarevolutie in China die van dit gigantische land een prooi zullen maken van het Japanse, Amerikaanse en Duitse imperialisme; een contrarevolutie die ongetwijfeld tot grote destructieve burgeroorlogen in dit land van 1,2 miljard mensen zal leiden.

Als je de vorige eeuw bekijkt en het begin van deze eeuw, dan zie je één grote supermacht, zoals nu. Die supermacht was Engeland, dat bijna helemaal alleen de wereld controleerde. Rivaliteit had je toen vooral tussen Engeland, Frankrijk en Rusland. Nu hebben we op wereldvlak de rivaliteit tussen de Verenigde Staten, Japan, Duitsland. Maar ook in Europa komt de rivaliteit tussen de Europese imperialisten meer en meer op de voorgrond na het wegvallen van het socialisme. Rivaliteit tussen Duitsland, Frankrijk en Engeland dreigt de hele Europese eenheid uit elkaar te doen spatten.

Er is nog een punt van onzekerheid: in de wereld van vandaag kan men nog niet weten waar de nieuwe kapitalistische en fascistische landen, Rusland, Oekraïne, Georgië, Azerbeidzjan, al die landen in de Kaukasus, Oost-Europa, Joegoslavië,... naar toe zullen gaan, wie hen zal controleren, aan wie ze zich zullen binden. Met wie zal Rusland meegaan? Hoe gaat dat evolueren in de Oost-Europese landen? Er is enerzijds de rivaliteit in de hele wereld tussen de imperialisten en anderzijds de grote instabiliteit in Europa. Dat brengt mee dat er allianties kunnen gemaakt worden en weer verbroken, dat de wereld in een zeer labiele situatie terecht is gekomen, precies zoals tussen 1900 en 1914. Dat is een eerste reden waarom het niet zonder belang is om de Eerste Wereldoorlog aandachtig te bestuderen: om de huidige evoluties en veranderingen te begrijpen.

De rivaliteit tussen de imperialistische machten van 1800 tot 1900

De Eerste Wereldoorlog werd uitgevochten tussen aan de ene kant Engeland, Frankrijk en Rusland, (en ook België) en aan de andere kant Duitsland, Oostenrijk en Turkije. Het lijkt vanzelfsprekend dat Engeland, Frankrijk en Rusland samen vochten tegen het Duitse imperialisme. Maar als men de geschiedenis van de vorige eeuw bekijkt is niets minder waar.

In 1800 is Engeland de enige wereldmacht. Engeland controleerde praktisch geheel Amerika, Canada en Zuid-Amerika. Het controleerde de belangrijkste delen van Afrika die al "ontdekt" waren: Egypte, Zuid-Afrika. Engeland controleerde ook India. Op de wereldkaart van toen zijn de koloniale overheersingen voor 80% Engels.

Van 1800 tot 1814 is er oorlog tussen Engeland en Frankrijk. Het revolutionaire Frankrijk dat voortkomt uit de Franse Revolutie krijgt tegenover zich de supermacht van dat moment, Engeland, dat zich verbindt met Rusland. Het middeleeuwse Rusland van de tsaren en het modernste kapitalistisch-imperialistische land, Engeland, zullen in 1815 samen de Franse Revolutie verslaan in de Slag bij Waterloo. Maar ook na Waterloo blijft Frankrijk de gehele eeuw de belangrijkste rivaal van Engeland in de wereld. Frankrijk werkt zich terug op de voorgrond en eist stukken op van Afrika en van Azië. Tijdens de hele periode tussen 1820 en 1900 zijn er zware conflicten tussen de Engelsen en de Fransen: voor Indochina in Azië, voor Madagascar en Soedan in Afrika, voor West-Afrika, van Senegal tot Nigeria. In 1898 wordt een oorlog tussen Frankrijk en Engeland voor de controle over Soedan op het nippertje vermeden.

Tijdens de gehele 19de eeuw is er ook scherpe rivaliteit tussen Engeland en Rusland. Het tsaristische Rusland is een expansionistische macht, die het voornamelijk gemunt heeft op Constantinopel. Maar de Engelsen weten dat Constantinopel de sleutel is tot het gehele Midden-Oosten, tot de Middellandse Zee, en ze roepen Rusland een halt toe. Rusland en Engeland staan tegenover elkaar in Perzië, draaischijf van de expansie van de tsaar in Centraal-Azië. Ook in Afghanistan komen ze bijna tot oorlog. En tenslotte in China. De Engelsen waren de belangrijkste macht in China, maar de Russen probeerden vanuit het noorden - ze hebben een zeer lange grens - stukken van China in te palmen. In de loop van de vorige eeuw is er dus op wereldvlak de grootste rivaliteit tussen Engeland en Frankrijk, en tussen Engeland en Rusland. En nochtans zullen deze drie machten aan dezelfde kant vechten in de Eerste Wereldoorlog. Dat was helemaal niet vanzelfsprekend in het begin van deze eeuw.

Hoe is uit deze rivaliteit de Eerste Wereldoorlog gegroeid?

Einde van de vorige eeuw, begin van deze eeuw heeft een belangrijke verschuiving plaats in de economische krachtsverhoudingen (Tabel 1).

Tabel 1. Industrieel potentieel			
	1900	1913	
Groot-	100	127	+27%

Brittannië			
Verenigde Staten	127	298	
Duitsland	71	138	+100%
Frankrijk	37	57	

Engeland gaat de eerste 13 jaar van deze eeuw weinig vooruit: de productie neemt toe met 27%, terwijl Duitsland zijn productie verdubbelt. Engeland is de heersende macht in de hele wereld, maar zijn ontwikkelingsritme is heel langzaam geworden; Duitsland daarentegen is pas als natie verenigd in 1870, en vanaf 1880-1890 schiet de Duitse industrie als een raket omhoog. Niet alleen de productie van Duitsland verdubbelt, maar ook en vooral de export. Op het einde van de voorbije eeuw betreft die buitenlandse handel vooral de andere Europese landen, maar vanaf 1900 betreedt Duitsland de wereldmarkten. Kort voor de Eerste Wereldoorlog is 36% van de buitenlandse handel van Duitsland naar gebieden buiten Europa gericht. Daardoor wordt Duitsland op alle wereldmarkten een te duchten concurrent van Engeland.

Men merkt ook dat het ambitieuze Frankrijk, dat geprobeerd heeft de Engelsen bij te benen in Azië en Afrika, eigenlijk maar een klein broertje is. In 1900 haalt de Franse productie 37% van de Engelse. Tenslotte kan men vaststellen dat de Verenigde Staten ook een enorme industriële expansie kennen. In 1880 staan ze qua totale productie achter bij Engeland maar minder dan 40 jaar later hebben ze een industrieel potentieel dat 2,5 maal groter is dan dat van Engeland.

Bij het begin van de wereldoorlog zijn de Verenigde Staten de absolute nummer één met 32% van de wereldproductie, maar ook Duitsland heeft Engeland al voorbijgestoken (Tabel 2).

Tabel 2. Aandeel (%) in de industriële wereldproductie in 1913	
Verenigde Staten	32
Duitsland	14,8
Groot- Brittannië	13,6
Rusland	8,2
Frankrijk	6,2

Op dat ogenblik is de Duitse industrie de meest dynamische op de wereldscene. Zij groeit het snelst, zij kent de grootste expansie. Een van de oorzaken daarvan is dat de Duitse industrie nationale kartels vormt en dat ze bij die blokvorming wordt geholpen door de staat. Subsidies van de staat aan die nieuwe dynamische industrie zijn veel belangrijker in Duitsland dan in de klassieke liberale kapitalistische landen zoals Engeland. De Duitse

industrie voert ook een politiek van dumping om buitenlandse markten te veroveren. Op die manier heeft ze een veel grotere slagkracht. De Duitse bedrijven zijn de eerste die een politiek volgen om kapitalen te investeren in andere kapitalistische landen en dus industrietakken in andere landen van binnenuit te controleren. Daardoor zijn ze ook de eersten die multinationals hebben uitgebouwd, namelijk in de branche van de scheikunde en de elektriciteit: *Bayer, AEG*.

Door de opkomende Duitse concurrentie, de Duitse commerciële penetratie in India, in Egypte, in Zuid-Afrika, in Amerika voelt Engeland zich in de periode 1900-1913 bedreigd in zijn imperium. Het Engelse imperium wordt van binnenuit aangevallen door een veel dynamischer Duits kapitalisme, dat de Engelse kolonies penetreert en daar industrieën opstart. Een Engelse minister zegt: *"Het grootste gevaar is dat Duitsland de grondstoffen van ons imperium zal controleren."* Hij voegt eraan toe: *"De Duitsers hebben al gehele branches van de Engelse industrie in handen, namelijk op het vlak van de mijnbouw en de chemie, én in het imperium, én in Groot-Brittannië zelf."* Dat is de voornaamste reden waarom de Engelsen de Eerste Wereldoorlog gaan starten.

Ook de Fransen slaan de Duitse opmars met grote argwaan gade. **Clemenceau**, de grote man van het Franse imperialisme bij het einde van de Eerste Wereldoorlog zegt hierover: *"Dankzij hun methodisch werk en hun rationele organisatie van hun menselijk potentieel waren de Duitsers bezig de wereld te veroveren. Ze hadden de Engelse handel en industrie kunnen terugdringen, Frankrijk overspoeld met Duitse producten, in Rusland hadden ze nauwe banden met de macht, overal legden ze de basis voor een tomeloze economische macht. Nog een halve eeuw vrede en de wereld was van Duitsland."* Dat geeft vrij goed aan waarom de Fransen en de Engelsen de Eerste Wereldoorlog hebben gevoerd. Ze hebben de Eerste Wereldoorlog ondernomen omdat, na nog een halve eeuw vrede, de wereld van Duitsland zou zijn. Ze stonden tegenover een jonge, imperialistische kracht die veel dynamischer, en veel slagkrachtiger was en indien die evolutie nog 10, 15 jaar was doorgegaan, dan was Duitsland de nummer één in de wereld, was Frankrijk onbeduidend geworden en was Engeland van zijn troon gestoten.

Uit Tabel 2 blijkt dat de Verenigde Staten drie keer zo sterk zijn als Engeland voor wat hun productie betreft. Die cijfers zijn een beetje misleidend: de industrie in de Verenigde Staten is binnenlands sterk ontwikkeld; maar in de wereldhandel staat Amerika nog helemaal niet sterk. Amerika is in zijn buitenlandse handel nog veel zwakker dan Engeland en Duitsland.

De strategie van Duitsland en de dubbele tactiek

Om de Eerste Wereldoorlog te verstaan is van het groot belang de positie van Duitsland te begrijpen. Alle Duitse kapitalisten waren het globaal eens over vier grote oriëntaties om de wereldheerschappij van Duitsland te vestigen.

De eerste grote as van de Duitse buitenlandse politiek was een zo nauw mogelijke alliantie met Oostenrijk-Hongarije. Oostenrijk was voor de Eerste Wereldoorlog één van de grote wereldmachten, onder het bewind van de Habsburgers. Het had Hongarije onder zijn controle en ook een groot stuk van de Balkan. Het Oostenrijks-Hongaarse rijk werd voor een stuk bewoond door Duitsers en Duitssprekenden, en dan verder door Tsjechen, Slowaken, Hongaren, Kroaten, Slovenen, enz. Tweede oriëntatie was de annexatie van België en van Noord-Frankrijk. Dat is expansie naar een van de meest geïndustrialiseerde delen van de wereld. De derde oriëntatie was het aanhechten van de Baltische landen en Polen. En de vierde oriëntatie was: doorstoten in de Balkan naar de Adriatische Zee. Dat wil zeggen: de Serviërs verslaan, Montenegro verslaan, Albanië aanhechten. Dat waren de stukken in de Balkan die toen niet onder Oostenrijk vielen. Turkije was hierbij de belangrijkste bondgenoot van Duitsland en Turkije controleerde Irak en het Midden-Oosten.

Om deze strategie te realiseren bestonden er binnen de Duitse burgerij twee tactieken. Vooreerst was er een tactiek die voor een uitgebreid programma van annexaties was, dus van het direct aanhechten van grondgebied bij Duitsland. Deze politiek werd voorgestaan door het leger, door de administratie - die zeer sterk verbonden was met het leger - en door de grootgrondbezitters. In het begin van onze eeuw is Duitsland nog voor een groot stuk een semi-feodaal land. Burgerlijk democratische vrijheden zoals in Frankrijk bestaan er niet. Het zijn de keizer en de Duitse grootgrondbezitters, vooral die uit Pruisen, die al sinds vele eeuwen heersen, die nog altijd het kernstuk uitmaken van de Duitse heersende klasse en die een reactionair, semi-feodaal bewind voeren. Zij willen een politiek voeren van zoveel mogelijk grond aanhechten: een aantal grote kapitalisten zoals **Thyssen** en Krupp zijn voor een politiek van grootschalige aanhechting. Thyssen en **Krupp** leiden wat men noemt de pan-Germaanse Liga, die de aanhechting wil van het "traditionele Germaanse gebied", ze zijn voorstander van het Groot-Germaanse Rijk.

Die stroming wil België integraal aanhechten en het land verdelen in twee provincies, Wallonië en Vlaanderen. Ten tweede willen ze de Vogezen, geheel Noord-Frankrijk tot aan Normandië aanhechten. Daar is een groot stuk van de Franse industrie geconcentreerd: staalindustrie, kolenindustrie. Als Duitsland dit gebied kan aanhechten, dan is het de absolute nummer één in Europa wat betreft industriële productie. Het aanhechten van België en Noord-Frankrijk interesseert vooral Thyssen en Krupp. De aanhechting van de Baltische landen en Polen interesseert vooral de grootgrondbezitters. Daar zijn zeer uitgestrekte en rijke landbouwgronden. Verder wil de annexatie-strekking de Balkan aanhechten om een permanent doorstromingskanaal te hebben via Turkije naar Irak, naar Perzië en naar India. Engeland probeert op dat moment vooral zijn belangrijkste kolonies, Perzië en India, tegen Duitsland te beschermen. Het vierde objectief van deze stroming voor maximale annexatie wil het grootste deel van Afrika onder controle krijgen, steunend op zijn Afrikaanse kolonies. Toen het Duitse kapitalisme tot ontwikkeling kwam vanaf 1870, was Afrika al grotendeels verdeeld tussen Frankrijk en Engeland. Duitsland kon nog de hand leggen op Togo, Kameroen, Namibië, Ruanda,

Burundi en Tanzania. Maar dat koloniaal rijk ligt over geheel Afrika verspreid. Duitsland wilde van die steunpunten vertrekken om Belgisch-Kongo als eerste objectief in te palmen en dan een aantal Franse kolonies. Totdaar voor wat betreft de eerste tactiek van het Duits imperialisme, een politiek van expansie door annexaties.

Er was een tweede tactiek om de wereldheerschappij te bereiken: economische expansie via een liberaal economisch wereldsysteem. Die politiek werd vooral verdedigd door de nieuwe moderne zakenwereld van Duitsland, de moderne industrie. Multinationals zoals *Bayer* en *AEG* waren daar voorstander van. De Duitse kanselier, gesteund door de rechtervleugel van de socialistische partij, was een voorstander van deze tactiek. Er bestond een front van *Bayer*, *AEG*, de banken en de rechtervleugel van de sociaal-democratie voor een expansionistische wereldpolitiek gebaseerd op vrijhandel.

Die tweede tactiek wordt ingegeven door het materiële feit dat bij het begin van de wereldoorlog méér dan 50% van de buitenlandse handel van Duitsland gebeurt met Groot-Brittannië, Frankrijk en Rusland. Oostenrijk daarentegen neemt maar 12% van de handel voor zijn rekening. Dat wil zeggen dat de meest dynamische kapitalisten veel zaken doen in Engeland, Frankrijk en Rusland. Zij willen vrijhandel omdat ze beseffen dat de veerkracht van hun industrie volstaat om door open concurrentie te zegevieren. Zij zeggen: *"Indien we annexaties doorvoeren en dus een blok vormen, een door Duitsland gecontroleerd blok met de bedoeling dat we in dat blok alle grondstoffen vinden die we nodig hebben en dat we in dat blok onze afzetmarkten uitbreiden, dan bestaat het gevaar dat onze tegenstrevers, de Engelsen, de Amerikanen ook gaan reageren met blokvorming, en dus dat onze toegang tot de wereldmarkten zal afgegrensd worden. En daar zullen wij meer schade van hebben dan de anderen."*

Dat citaat is heel interessant, niet alleen voor de toestand van toen, maar ook voor vandaag. Zij zeggen in feite: een politiek van annexaties zal zich tegen ons keren. We kunnen Engeland, Frankrijk en de Verenigde Staten méér verzwakken met economische en financiële middelen omdat we de meest dynamische en de sterkste zijn. Dus, laten we opteren voor vrije handel, vrij zaken doen, en we winnen. De toenmalige eerste minister-kanselier staat achter hetzelfde concept: indirecte politieke controle, en dus geen directe annexatie. De indirecte controle, gebaseerd op economische eenheid van Centraal Europa, Oostenrijk-Hongarije, Frankrijk, België en eventueel Nederland, is het meest voordelige voor Duitsland. In plaats van België aan te hechten kunnen we beter België economisch onder Duitse controle brengen.

Bayer, *AEG*, de rechtervleugel van de sociaal-democratie, zeggen dus feitelijk: we zijn voor een Europese Economische Gemeenschap onder Duitse leiding, met Frankrijk maar zonder Engeland en Rusland. Waarom zonder Engeland? Omdat het op wereldvlak de grootste industriële concurrent is van de Duitsers. Waarom zonder Rusland? Omdat Rusland het grootste landbouwland is. Duitsland wil de Baltische landen en Polen aanhechten om de eigen landbouw ten volle te ontwikkelen en wil dus niet de concurrentie hebben van Rusland. Voor het eerst in de geschiedenis rijst de idee van een

Europese Economische Gemeenschap, niet op basis van annexatie van België en Frankrijk maar wel door middel van economische controle door de sterkste, meest dynamische macht, Duitsland.

Duitsland realiseert zijn expansie tijdens de wereldoorlog

Er is dus een lijn van maximale annexaties en een lijn van overheersing door vrijhandel, beide gebaseerd op het versterken van de positie van Duitsland in Centraal-Europa. Wat is er van die twee visies terechtgekomen tijdens de wereldoorlog zelf?

Duitsland heeft een stuk van zijn ambities kunnen realiseren vanaf 1917 met de ineenslorting van Roemenië en van Rusland. Roemenië vocht met Frankrijk, Engeland en Rusland, en stortte als eerste land in mekaar, eind 1916. Duitsland kon op dat moment zijn doelstellingen in de Balkan realiseren. Eerste realisatie: een akkoord over de controle van de Donau. Engeland en Frankrijk werden uitgesloten van het verkeer op de Donau, de Donau kwam onder Duitse controle. Duitsland had een plan om van de Rijn tot de Donau een bevaarbare waterweg te maken, die geheel Europa zou doorkruisen, van de Noordzee tot de Zwarte Zee. Ten tweede krijgt Duitsland de controle over alle spoorwegen in Servië, Bulgarije en Roemenië. Duitsland wou een spoorweg aanleggen van Hamburg tot Bagdad, om een as te maken: Duitsland, Oostenrijk, de Balkan, Turkije, Irak. Die as zou geconcretiseerd worden in een waterweg tot aan de Zwarte Zee en een spoorweg van Hamburg tot Bagdad. Roemenië, Servië, Albanië en Montenegro waren op dat moment aangehecht bij Oostenrijk. Alhoewel ze officieel bij aangehecht waren bij Oostenrijk, was het Duitsland dat er alle economische voordelen uithaalde. Ten derde: de controle over de Roemeense petroleum. Voor de Eerste Wereldoorlog was Duitsland voor 75% van zijn petroleum afhankelijk van de Verenigde Staten. Nu het de petroleumbronnen van Roemenië inpalmde, heeft het de Amerikanen niet meer nodig. En ten vierde: Duitsland krijgt toegang tot het Roemeense graan. De graantoevoer is altijd een probleem geweest voor Duitsland, dat graan moest invoeren uit de Verenigde Staten en uit Rusland.

Dit zijn de eerste realisaties van de Duitse expansiepolitiek naar de Balkan toe. Iedereen kan de parallel vaststellen met de situatie van vandaag. Sinds het begin van de eeuw heeft het Duitse imperialisme een traditionele expansielijn: Duitsland, Oostenrijk, de Balkan, Turkije, Irak. Het is geen toeval dat heel wat fascistische tegenstanders tegen de Amerikaanse oorlog in Irak waren. **Le Pen** bijvoorbeeld, maar ook veel Duitse fascistische tegenstanders. Zij zijn tegen de controle van Irak door het Amerikaanse imperialisme en ze vinden dat het Duitse imperialisme de dag van vandaag voldoende volwassen is om opnieuw zijn traditionele aanspraken op de Iraakse petroleum waar te maken. Zij bekampen de Amerikaanse interventie tegen Irak, niet omwille van de onafhankelijkheid van Irak, maar omwille van de Duitse ambities in die richting.

De tweede doelstelling die gerealiseerd wordt, is de expansie naar Rusland toe. Het tsarisme stort in mekaar door de revolutie van februari 1917. Het leger begint uit elkaar te

vallen en Duitsland kan punten scoren in het Oosten. Op dat ogenblik komen de verschillende strekkingen van het Duits imperialisme tot uiting. Het leger wil de Baltische landen Estland en Litouwen aanhechten, annexeren. Het wil ook de Oekraïne losscheuren van Rusland en aanhechten bij Duitsland. En ten derde: het wil na de Oktoberrevolutie de bolsjewieken omverwerpen. De chef van de militaristen, **Ludendorff**, stelt in 1918: *"Het Reich moet naar het Oosten toe een vriend en trouwe bondgenoot vinden in Rusland, dat zich tegenover het Reich, vanuit drievoudig oogpunt, politiek, militair en economisch, in de grootst mogelijke afhankelijkheid moet bevinden en daardoor een bron van economische macht zou betekenen."* De Duitse imperialisten willen dus een Russische vazalstaat en dat is onmogelijk met de bolsjewieken. Daarom planne ze een actieve militaire tussenkomst om de bolsjewieken omver te werpen. Op dat moment hebben ze Oekraïne al onder controle. In Oekraïne is er na de revolutie van 1917 een burgerlijke Oekraïense regering gekomen, de rada. Een van de cheffen was **Petlijoera**, een bourgeois die al in 1917-1918 grootscheepse slachtingen onder de joden heeft aangericht. Dat burgerlijke regime in de Oekraïne was zeer zwak en wordt omvergeworpen door de bolsjewieken. Daarop is het Duitse leger tussengekomen, heeft de hoofdstad Kiev bezet in maart 1918 en heeft Petlijoera opnieuw aan de macht gebracht. Maar zijn regime was zo zwak en zo onbeduidend, dat de Duitse bezetters zich na een paar maanden van Petlijoera hebben ontdaan en hun eigen regime met Duitse marionetten hebben gevormd. De Duitse militairen hebben **Skoropatski**, een vroegere officier van de tsaar, chef van de Oekraïne gemaakt.

Dit relaas is interessant voor de situatie van vandaag. Er zijn twee constanten die van meet af aan en in de loop van de gehele eeuw het Oekraïense nationalisme kenmerken: extreem-reactionair en pro-Duits. Of beter gezegd pro-imperialistisch. De eerste nationalistische regering was die van **Petlijoera**; hij was gespecialiseerd in het slachten van joden. Het fascistische karakter van het Oekraïense nationalisme bestond al voor het fascisme in Duitsland was uitgevonden. De eerste fase van wat in het Westen een 'onafhankelijk Oekraïne' wordt genoemd, is een Duitse bezetting met aanstelling van Duitse marionetten. Wanneer de Duitse bezetters verdreven worden uit Oekraïne, gaan de Oekraïense nationalistenvragen van het Engelse en het Franse leger. Maar de Engelsen en de Fransen worden op hun beurt verslagen door de bolsjewieken. Daarna zullen de Oekraïense nationalisteneen beroep doen op Polen. Polen bezet Oekraïne in 1920. Op twee jaar tijd heeft men een Duitse bezetting, een Engelse bezetting, een Franse tussenkomst en een Poolse bezetting. Maar achter Polen staat eigenlijk het Franse leger. En dat noemt men de 'Oekraïense onafhankelijkheidsbeweging'! Van meet af aan ging het om een reactionaire pro-imperialistische beweging.

Die fractie van de Duitse bourgeoisie die voor annexatie is en de Oekraïne wil onderwerpen, is ook voor het omverwerpen van de bolsjewieken. Diegenen die voorstander zijn van een liberale politiek, willen een akkoord met de

bolsjewieken sluiten. Uiteindelijk zijn het deze liberalen die de politiek hebben bepaald ten overstaan van het Oosten en de Sovjet-Unie. Waarom?

Eind 1918 is Duitsland aan het verliezen op het westelijke front in Frankrijk en in België. Er is een algemene boycot van Duitsland, alle oceanen zijn afgesloten en Duitsland zoekt ademruimte. Daarom wordt gezocht naar een overeenkomst in het Oosten. De bolsjewieken die aan de macht zijn in het centrum van Rusland zitten ook in een zeer moeilijke situatie. Het Engelse leger valt aan vanuit het noorden, vanuit Moermansk. De Engelsen komen zeer snel tot bij Leningrad. Siberië is onder controle van het Tsjechoslowaakse leger. Zij organiseren daar de reactionairen met wie ze willen oprukken tegen de bolsjewieken. Het verre Siberië is onder controle van Japan, dat eveneens de Sovjet-Unie is binnengevallen. Vladivostok is Japans, Centraal Siberië is Tsjechoslowaaks, het noorden van Rusland is onder controle van Engeland. Op dat moment is de grootste bedreiging voor de bolsjewieken deze Engelse, Franse en Japanse agressie.

De bolsjewieken hebben er belang bij langs de kant van Duitsland tot een wapenstilstand te komen. Dat gebeurt en Duitsland trekt zich terug uit alle gebieden die het heeft aangehecht en verlaat Oekraïne. Voor de Sovjet-Unie was dat een kwestie van leven of dood. Een paar cijfers tonen dat aan. Door de aanhechting van de Baltische landen en Polen bij Duitsland was Rusland 25% van zijn industrieel potentieel verloren. De aanhechting van de Oekraïne bij Duitsland brengt het verlies op 54%: méér dan de helft van de industrie is verdwenen. Het Donetzgebied, een steenkoolgebied waar een groot stuk van de zware industrie gevestigd is, ligt in het Russisch gebleven deel van Oekraïne. Duitsland wilde eerst het gehele Donetzbekken aanhechten. In dat geval zou de Sovjet-Unie 90% van zijn industriële productie hebben verloren. Dit zou de nieuwe Sovjet-Unie onleefbaar maken. Het was dus van groot belang dat de bolsjewieken, Oekraïne konden recupereren. Uiteindelijk werden de Engelse, Franse, Japanse, Tsjechoslowaakse en Italiaanse agressielegers, die allemaal in de Sovjet-Unie hebben geopereerd, verslagen in 1920-21.

De Engelse strategie in de wereld en in Europa

Engeland, dat nog altijd de wereld controleert, ziet zich geplaagd tegenover een dynamische, opkomende industriële macht, die in alle werelddelen een geduchte concurrent wordt. De Engelse strategie wil daar een einde aan stellen. De bescherming van het imperium is de eerste bekommernis. Daarom dromen de Britse imperialisten van een sterkere integratie van de Britse 'Commonwealth'. Ze bedenken allerlei plannen om de Engelse kolonies in Azië, in Amerika en in Afrika dichter te binden aan het Engelse moederland. Hun tweede bekommernis is de controle over de geallieerden, voornamelijk België en Frankrijk. En hun derde objectief is het nemen van maatregelen om de Duitse industrie te breken. Dat is de economische as van het Engelse oorlogsprogramma: het imperium hechter aan mekaar sluiten op economisch vlak, België en Frankrijk

economisch controleren en Duitsland door discriminerende maatregelen economisch uitschakelen.

De tweede as van het Engelse programma is Turkije doen uiteenspatten. Turkije vervult een sleutelrol in de opmars van het Duits imperialisme naar Perzië en naar Indië. Dat is het grootste gevaar voor de Engelse kolonies. Tijdens de oorlog valt Engeland aan op het Arabisch schiereiland, het bezet Irak en verdrijft er de Turken. Het is dan dat de Engelsen een post zullen vestigen in het woestijnzand, en die post zullen ze Koeweit noemen. Op het einde van de wereldoorlog spat het Turkse rijk uit elkaar. Engeland krijgt Irak en bondgenoot Frankrijk krijgt ook zijn deel, namelijk Syrië.

Tenslotte zal Duitsland al zijn Afrikaanse kolonies verliezen. België krijgt Ruanda en Burundi, Tanzania gaat naar Engeland, Kameroen wordt verdeeld tussen Frankrijk en Engeland, Togo gaat naar Frankrijk.

Frankrijk heeft grote ambities

Frankrijk is eigenlijk het kleine broertje in de krabbenmand: in 1900 heeft het 37% van het industrieel potentieel van Engeland en 52% van het Duitse. Dit zal slinken tot 41% van het Duitse bij het begin van de oorlog. Vanaf 1915 al streeft de Franse politiek ernaar om een langdurig economisch juk op te leggen aan Duitsland. Interne rapporten van een man op de ambassade in Berlijn, gericht aan de Franse regering, stellen dat Duitsland economisch onder de voogdij moet geplaatst worden van de overwinnaars, dat Duitsland voor Frankrijk moet werken, dat het de Duitse kartels moet verboden worden de Franse industrie ruïneren. Dat was natuurlijk niet voor publicatie. Officieel vocht Frankrijk voor de westerse beschaving, voor de godsdienst, voor de vrijheid, enz. En vele mensen geloofden daarin, zoals ze nu geloven dat als het imperialisme Irak gaan verwoesten, dat is omdat **Saddam Hoessein** de mensenrechten vertrapt en het "onafhankelijke" Koeweit bezet. Binnen 20 jaar zullen teksten openbaar worden gemaakt in de Verenigde Staten waarin heel rauw wordt uiteengezet wat de bedoeling was van de oorlog met Irak: de olievelden controleren, militaire basissen vestigen in Saoedi-Arabië, de wapenproductie op peil houden na de koude oorlog, de nato uitbouwen als een agressieleger onder Amerikaanse controle. Zo gebeurde ook met de Eerste Wereldoorlog. Frankrijk wilde Duitsland economisch onder de voogdij plaatsen van de overwinnaars. Dat was de werkelijke reden van de oorlog en die had niets te maken met "vrijheid" of wat voor nobele motieven ook.

Wat betekent dat nu concreet voor Frankrijk? Ten eerste: het wil Elzas-Lotharingen terug. Elzas-Lotharingen is na de oorlog van 1870 onder Duitse controle gekomen. Het heeft een bevolking die half Duits, half Frans is, zoals alle bevolkingen op de grens tussen twee taalgebieden. Elzas-Lotharingen is een klein stukje land, waarvan men op het eerste zicht denkt, dat kan de zaak niet maken. Maar wanneer Frankrijk Elzas-Lotharingen aanhecht stijgt zijn staalproductie van 4,6 naar 8,9 miljoen ton. Dat betekent dat de Franse staalproductie verdubbelt. De productie van ijzererts stijgt tegelijk van 21 naar 42 miljoen ton. Ook verdubbeld. De Duitse productie van ijzererts daarentegen valt

van 27 naar 7 miljoen ton wanneer het Elzas-Lotharingen verliest. Voor de oorlog was Duitsland hier lichtjes sterker, na de oorlog wordt het herleid tot 20% van het Franse potentieel. Met andere woorden: er is een totale ommekeer in de economische machtsverhoudingen tussen Duitsland en Frankrijk, alleen al door Elzas-Lotharingen.

Frankrijk heeft een tweede groot objectief: "van de Rijn de stroom van de vrijheid maken". In klare taal wil dat zeggen dat Frankrijk zijn grenzen wil verleggen tot aan de Rijn. De Franse grens zou dan liggen bij Aken en Keulen, de gehele linkeroever van de Rijn zou Frans worden. Op die linkeroever staan niet alleen kastelen en bossen, maar daar is ook 80% van de chemische industrie gelokaliseerd. De chemische industrie was het prachtstuk van de Duitse industrie. Als Frankrijk de linkeroever van de Rijn kan aanhechten, dan wordt het in de scheikunde op slag de nummer ??n in de wereld.

Dat zijn de belangrijkste objectieven van Frankrijk in de oorlog. Daarnaast heeft Frankrijk een eigen opvatting over de Europese economische eenheid. Reeds tijdens de oorlog gaan er in Frankrijk stemmen op om te waarschuwen tegen een te grote werelddominantie van de Engelsen. Daarom wil Frankrijk als "tegengewicht" een Europese economische eenheid met voornamelijk België, Zwitserland, Italië en Nederland. Officieel vechten Frankrijk en Engeland samen voor "vrijheid". Maar de regering **Painlevé** waarschuwt dat Engeland meester kan worden van alle zee?n van de wereld waardoor het Franse economisch leven en ook de Franse kolonies afhankelijk zullen worden van de willekeur van Engeland, van 'son bon plaisir'. Binnen het bondgenootschap is er een heimelijke strijd.

Engeland heeft ook zijn idee over een Europese eenheid, namelijk een Europese eenheid die maximum voordeel biedt aan de Engelse bourgeoisie. Daarnet is gebleken dat ook Duitsland zijn opvatting had over een Europese economische eenheid. Het woord is iedere keer hetzelfde, maar de drie imperialisten hebben een totaal andere visie op de eenheid. Achter het woord eenheid zit er een strijd op leven en dood tussen de Duitse, Engelse en Franse imperialisten. Dat was al zo in het begin van deze eeuw en dat is vandaag niet anders.

En België?

Iedereen denkt natuurlijk: België in de Eerste Wereldoorlog, wat stelt dat voor? Maar daarin vergist men zich. België was op dat ogenblik tamelijk belangrijk op economisch vlak.

Ten eerste: België was een groot uitvoerder van kapitalen. Op het einde van de voorbije eeuw was het Belgisch kapitalisme een van de meest moderne. Wat betreft de investeringen in Rusland bijvoorbeeld: Frankrijk nam 34% voor zijn rekening, Engeland 24%, maar België 15% tegenover Duitsland slechts 8%. België was dus in Rusland qua investeringen dubbel zo belangrijk als Duitsland. Ten tweede: België bekleedde een belangrijke plaats in de export. Het had een moderne industrie die de meest

exportgerichte was van de gehele wereld. Bij het begin van de oorlog had België een aandeel van ongeveer 7,5% in de Europese export. Wanneer Duitsland of Frankrijk België konden annexeren, dan kregen zij er bijna 7,5% van de gehele Europese export bij.

Tijdens die Eerste Wereldoorlog was België bijna helemaal, Veurne-Ambacht uitgezonderd, onder Duitse militaire controle. Duitsland had het officiële plan om België te annexeren. België speelde natuurlijk graag de rol van klein, onschuldig slachtoffer. Maar wat was, los van het gepraat over "vrijheid" en "onafhankelijkheid", de eigenlijke politiek van België tijdens die Eerste Wereldoorlog? De Belgische ambassadeur in Frankrijk, **Baron Guillaume**: *"België rekent er stevig op dat het in geval van zege Luxemburg zal mogen aanhechten."* België is klein, maar het is een kleine rover en dus wil België officieel Luxemburg als oorlogsbuit. Maar dat slikken de Fransen niet. **Berthelot**, een Franse woordvoerder, zegt: *"Luxemburg is voor ons van kapitaal belang, want Luxemburg is een van de ontmoetingsplaatsen van steenkool en ijzererts, dat wil zeggen, belangrijk voor de wereldheerschappij. België kan niet meer onafhankelijk en neutraal zijn, België moet binnen de Franse invloedssfeer liggen, zowel financieel, militair als wat betreft handel."* En dus zegt Frankrijk: Nee, Luxemburg wordt van ons. Iedereen spreekt over vrijheid en gelijkheid, bevrijding en zelfbeschikkingsrecht van de volkeren. Maar allemaal zijn ze aan het vechten voor de brokken, ook de kleintjes, ook diegenen die zich voorstellen als het slachtoffer. Ook diegenen die het slachtoffer waren van de Duitse agressie, voerden oorlog om andere gebieden aan te hechten. België aasde op Luxemburg, maar ook op Burundi en Ruanda, twee Duitse kolonies.

Het opportunisme van de Verenigde Staten

De Verenigde Staten houden zich in het begin buiten de oorlog en profiteren van die oorlog om Engeland te verzwakken. Zij profiteren van de oorlog om een groot stuk van de Engelse kolonies in Latijns-Amerika over te nemen. Ten tweede profiteren zij van de oorlog om Engeland naar de kroon te steken op financieel vlak. Voor de Eerste Wereldoorlog was er maar één financieel centrum in de wereld: Londen. Engeland draagt de grootste last van de oorlog tegen Duitsland en moet voor 1,5 miljard dollar schulden aangaan bij het Amerikaanse publiek. Engeland steekt zich dus eigenlijk tot over zijn oren in de schulden bij de Verenigde Staten, die zo een tweede belangrijk financieel centrum worden in de wereld.

De VS gaan deelnemen aan de oorlog op het moment dat het nuttig is voor hun streven naar wereldheerschappij: op het ogenblik dat Engeland aan het ineensorten is. Op 22 februari 1918 zegt Keynes, die later een grote rol zal spelen als economist, dat Engeland nog een paar weken kan standhouden en dat het dan financieel in elkaar stort. Het is op dat moment dat Amerika beslist om tussen te komen en Duitsland te verslaan. Maar terwijl het Engeland redt, maakt het Engeland ook financieel afhankelijk van de Verenigde Staten. Een Amerikaans ambtenaar zegt: *"Misschien is onze tussenkomst in de oorlog de enige mogelijkheid om onze huidige overheersende handels- en*

economische positie te vrijwaren." De VS komen tussen om de dominante positie die zij aan het veroveren zijn te consolideren en uit te breiden, en dus te beletten dat de ineenstorting van Engeland ook zijn directe weerslag heeft op de Verenigde Staten. Daarmee zijn de tegenstellingen en de strijd tussen de imperialisten vanuit verschillende kanten belicht.

2. De opstelling van de bolsjewieken en de Belgische sociaal-democratie tegenover de oorlog

In 1914 breekt die oorlog uit: Engeland, Frankrijk, België en Rusland aan de ene kant; Duitsland, Oostenrijk en Turkije aan de andere. Het is de grootste slachtpartij die de mensheid tot dan toe heeft gezien; er zullen tien miljoen doden vallen.

Welke politiek moesten revolutionairen voeren in België en in geheel Europa tijdens die Eerste Wereldoorlog? Wat moest de politiek zijn van de socialistische partijen, die vooral in Duitsland maar ook in Frankrijk, in Engeland en in België zeer sterk waren?

De bolsjewieken waren de belangrijkste revolutionaire kracht binnen de socialistische beweging van die tijd. Zij hadden een revolutionaire politiek ten overstaan van de oorlog. De visie van de Belgische sociaal-democratische partij over de oorlog en haar gedrag tijdens de oorlog waren hieraan totaal tegengesteld.

De bolsjewieken

De oorlog begint met een aanslag op de Oostenrijkse kroonprins door een Serviër in Sarajevo. Oostenrijk verklaart de oorlog aan Servië, Rusland verklaart de oorlog aan Oostenrijk, Duitsland steunt Oostenrijk; Frankrijk en Engeland gaan samen met Rusland de oorlog in tegen het Duits-Oostenrijks-Turkse blok.

Lenin zegt dat de oorlog die gestart is in Sarajevo, van meet af aan twee doelstellingen heeft. Ten eerste: langs beide kanten willen de oorlogvoerende partijen nieuwe veroveringen en nieuwe plunderingen. Het doel van zowel de Engelse en de Franse bourgeoisie aan de ene kant als de Duitse en de Oostenrijkse aan de andere kant, is hetzelfde: hun gebied, hun kolonies uitbreiden, nieuwe gebieden veroveren en plunderen. Ze hebben allemaal een tweede doel: van de oorlog gebruik maken om de socialistische beweging, die een reële bedreiging wordt voor het bestaande bestel, uit te schakelen. Uitschakelen door de revolutionairen in de socialistische beweging te onderdrukken, hen aan te houden en terecht te stellen. Uitschakelen ook door de opportunisten van de socialistische beweging helemaal aan zich te binden en hen in te schakelen in de bestaande sociaal-economische orde. De Duitse minister **Delbrück** drukte dat vrank en vrij als volgt uit: *"Wij moeten proberen, als winstpunt van deze oorlog, de hervorming aan te moedigen van de Duitse socialistische partij. Hervorming van de partij in een nationale en in een monarchistische zin."* De Duitse socialisten moeten kiezen voor het Duitsland van de Duitse burgerij en van de Duitse grootgrondbezitters; ze moeten kiezen voor het Duitsland van de keizer en van de monarchie. De minister verwoordt wat de hele burgerij beseft: men kan van de oorlog profiteren om de opportunisten onder de socialisten, zij die

al naar de verzoening met de bourgeoisie neigen, nu definitief de stap te doen zetten en ze te doen overgaan naar de bestaande orde.

Lenin analyseert dat opportunisme als volgt. Ten eerste, zegt hij, heeft dat opportunisme zich al tientallen jaren uitgebreid binnen alle socialistische partijen in Europa. En ten tweede heeft de oorlog tot gevolg dat het opstapelen van opportunisme nu leidt tot een breuk met het verleden en dat er een collectieve sprong plaats vindt van opportunisme naar openlijk verraad.

Lenin heeft het over drie politieke lijnen die het openlijke verraad bij de sociaal-democratische partijen hebben voorbereid.

Ten eerste voeren ze een politiek van hervormingen en van samenwerking met het kapitaal om hervormingen te verwezenlijken, in plaats van een politiek van klassenstrijd die de socialistische revolutie, het omverwerpen van de burgerij als klasse, voorbereidt.

Marx heeft altijd gezegd dat de motor van de geschiedenis de klassenstrijd is en dat de klassenstrijd van de arbeiders en de werkers tegen de burgerij uiteindelijk moet uitlopen op de burgeroorlog, om de laatste uitbuitende en onderdrukkende klassen weg te vegen van de scène van de geschiedenis. De klassenstrijd wordt, wanneer die zijn hoogtepunt bereikt heeft, uitgevochten met de wapens en het is de burgerij die als eerste de wapens op de dagorde stelt. Dat heeft de geschiedenis getoond vanaf het begin van de vorige eeuw. Maar in plaats van klassenstrijd hebben de socialistische partijen sinds 1890 samenwerking met de burgerij gepredikt en ook in praktijk gebracht. Nu er een oorlog uitbreekt, nu alle zaken op de spits zijn gedreven, gaan die socialistische partijen ook de samenwerking met de burgerij op de spits drijven. De burgerij zal hen handig in die richting duwen.

De Eerste Wereldoorlog was eigenlijk de eerste oorlog is waarin de psychologische oorlogvoering een rol heeft gespeeld, met een grootscheepse psychologische mobilisatie van de massa's. In alle landen werd een psychose gecreëerd: het vaderland is in gevaar. De meeste mensen geloofden onder invloed van die propaganda, ook werkelijk dat het ging om de redding van het vaderland.

Waarop de opportunisten in de socialistische beweging zeiden: wij kunnen ons toch niet afsnijden van de massa als die voor de oorlog is? En in naam van de massa's, zijn ze openlijk aan de kant gaan staan van de oorlogvoerende burgerij van hun land. **Emile Vandervelde**, de chef van de Belgische Werklieden Partij, is minister van State geworden bij het uitbreken van de oorlog Ook in Engeland is de chef van de socialistische partij, **Henderson**, minister geworden. In Duitsland steunt de socialistische kopman **Scheidemann** de Duitse oorlogsinspanningen en een beetje later gebeurt hetzelfde in Rusland: **Kerenski**, een socialistisch leider, wordt minister, en zelfs minister van Oorlog.

Lenin daarentegen ziet het zo. De massa's zijn nu voor oorlog. Als revolutionairen begrijpen wij dat heel goed, zegt hij. Ze zijn onder de indruk van de propaganda en van

de psychologische oorlogvoering, maar de oorlog tussen de imperialistische slachters zal zodanig veel wreedheden meebrengen, die oorlog zal zo barbaars zijn, dat de massa's aan den lijve zullen ondervinden wat het karakter is van die oorlog. Dat het een onrechtvaardige oorlog is, dat het een oorlog is voor de belangen van de burgerij. En, zegt Lenin, wij als revolutionairen, wij beseffen dat nu al en wij moeten daarom duidelijke taal spreken. Zo kunnen we de massa's helpen om sneller tot dat inzicht te komen. Ze zullen hoe dan ook tot inzicht komen want ze zullen tot dat inzicht geslagen worden. Een revolutionaire politiek bestaat er dus in, tegen de stroom in te gaan en de waarheid klaar onder ogen te brengen. Dan zullen de mensen misschien binnen een of twee jaar, nadat ze een paar honderdduizend lijken hebben gezien, beseffen dat wij gelijk hebben.

Ten tweede maken de socialistische partijen zich in heel Europa sinds tientallen jaren schuldig aan nationalisme, chauvinisme en zelfs aan koloniale geest. In de Duitse socialistische partij, die de grootste was ter wereld, zijn vanaf het einde van de voorbije eeuw stemmen opgegaan om Duitsland het recht op kolonies toe te kennen. In België zei de "patron" van de socialistische partij, **Emile Vandervelde** dat Kongo dat toen nog in het bezit was van Leopold II, naar de Belgische Staat moest overgaan en dat België dus een actieve koloniale politiek moet voeren. Vermits die socialistische partijen al vele jaren het "eigen" koloniale systeem verheerlijken, is het logisch dat ze een nationalistisch en chauvinistisch standpunt innemen en zeggen: deze oorlog is een oorlog voor de verdediging van het vaderland. Terwijl een analyse van de reële, materiële bedoelingen van elk van de oorlogvoerende partijen aantoonde dat het een oorlog is voor veroveringen, voor koloniale expansie. Iedere mogendheid heeft zijn eigen plannen voor de uitbreiding van zijn koloniaal rijk of voor uitbreiding van zijn territorium. De burgerij, zegt Lenin, is niet meer opgesloten in de grenzen van haar eigen land, zoals ze dat was in het begin van de kapitalistische ontwikkeling. De kapitalistische productie is sterk ontwikkeld en elke burgerij werkt nu voor de wereldmarkt. En aangezien zowel Engeland, als Frankrijk, als de opkomende kracht Duitsland op de wereldmarkten azen, zijn botsingen tussen de verschillende burgerijen onvermijdelijk. Het is die belangenstrijd voor controle over de wereldmarkten die wordt uitgevochten tijdens de Eerste Wereldoorlog. De oorlog heeft dus niets te maken met verdediging van het vaderland, maar alles met de verdediging van de wereldomvattende belangen van de Franse, de Duitse, de Engelse, zelfs van de Belgische burgerij.

Lenin: *"De burgerij bedriegt de massa's door de huidige imperialistische roofoorlog te camoufleren met de oude ideologie van nationale oorlog. De socialistische beweging kan niet overwinnen in het oude kader van de natie. De progressieve aspiraties van de werkende massa's zullen voor het eerst worden verwezenlijkt in internationale eenheid, en de huidige nationale grenzen zullen worden afgeschaft."* Lenin zegt met andere woorden: In een oorlog die geheel Europa omvat, moeten de arbeiders voor het eerst vechten in internationale eenheid om de burgerij van de verschillende Europese landen omver te werpen. Op Belgisch grondgebied vochten zowel Belgische soldaten, als Franse en Engelse soldaten, naast Marokkaanse, Senegalese en Indische soldaten. Het

was een internationale oorlog, waarin al die landen betrokken waren. En Lenin zegt: de arbeiders en de revolutionairen uit al die landen moeten eensgezind die oorlog veroordelen, als een misdadige oorlog langs alle kanten. Ze moeten doen begrijpen dat de arbeiders en de werkers niets te winnen hebben bij die slachtpartij en dat zij er een einde moeten aan stellen door de burgerij omver te werpen. Dat moet gebeuren in Frankrijk, in België, in Duitsland, zodat er een internationale solidariteit op socialistische basis kan komen in dat Europa dat nu verwoest wordt door een imperialistische oorlog.

Ten derde zegt **Lenin**: de socialistische partijen werken allemaal sinds het einde van de negentiende eeuw binnen de perken van de legaliteit en het parlementarisme. Wanneer er een oorlog uitbreekt is er geen plaats meer voor legalisme en voor parlementarisme want dan gaat het opnieuw om een openlijke klassenstrijd die op de bitterste manier wordt uitgevochten. Wie in die openlijke klassenstrijd durft vechten tegen zijn eigen uitbuiters, wordt volledig buiten de wet gesteld. Dus kan je als socialist in een oorlog niet binnen de wettelijkheid lopen die de burgerij voorschrijft. Wie een einde wil maken aan die slachtpartij, moet als Duits arbeider, als Frans arbeider, als Belgisch arbeider werken aan de omverwerping van de eigen burgerij, die mee verantwoordelijk is voor die slachting. De wapens die men in handen heeft moet men dus niet keren tegen de arbeiders van het andere land, maar alle arbeiders die nu de wapens hebben in Duitsland, in Frankrijk, in België moeten verbroederen en de wapens keren tegen hun eigen burgerij. Zo kunnen zij de onrechtvaardige wereldoorlog omvormen in een burgeroorlog voor het omverwerpen van de uitbuitende, onderdrukkende klasse. Dat is de centrale idee van Lenin in 1914.

Lenin weet dat de massa's daar nog niet rijp voor zijn. Zij hebben nog niet genoeg aan den lijve ondervonden wat die wereldoorlog betekent. De revolutionairen moeten zich daarop voorbereiden, en ze moeten dus een langdurig clandestien werk ondernemen om de geesten van de mensen voor te bereiden op die bevrijdende revolutie. Volgens Lenin moeten alle daden van de socialisten in die lijn liggen. Wanneer in het parlement moet gestemd worden over de militaire begroting, dan moeten de socialisten in Duitsland weigeren de militaire begroting te stemmen. In België hetzelfde, in Frankrijk hetzelfde. Daarmee moeten ze uitdrukken: met deze oorlog hebben wij niets te maken, en wij, de arbeiders, willen niet betalen voor deze misdadige oorlog. In Frankrijk, in België, in Duitsland moeten de revolutionairen alle argumenten die de burgerij gebruikt om de mensen mee te sleuren in deze oorlog, onmaskeren en hun bedrieglijke en valse karakter aan de kaak stellen. Tenslotte moeten ze de dagelijkse belangen van de arbeiders, brood en werk, verdedigen. Want de oorlog zal een nooit geziene ellende meebrengen in Europa. Daarbij moeten ze illegaal werken, vermits er geen legaliteit meer mogelijk is. Ze moeten hun propaganda voor een revolutionaire uitkomst aan de oorlog, verspreiden via een clandestiene pers en niet meer in de legale pers, zoals dat kon voor de oorlog. Dat was de revolutionaire oriëntatie van Lenin.

De Belgische Werklieden Partij

De BWP was op dat moment een vrij sterke partij in Europa. **Emile Vandervelde** was de chef van de Belgische socialisten, maar hij was ook de chef van de Socialistische Internationale. Hij was dus ook de woordvoerder van de gehele Europese socialistische beweging. Wat is de politiek van de BWP, welke analyse maakt ze van de wereldoorlog en wat zijn haar praktische conclusies?

Eerst haar visie over de oorlog. Vandervelde zal de Belgische arbeiders in de slachtpartij sturen, met de woorden *"het is een heilige oorlog voor het recht, de vrijheid en de beschaving, voor het recht van de volkeren op zelfbeschikking. Niet een volk zal nog de wet van de sterkste ondergaan. De beschaving zal maar gered worden de dag waarop het Duitsland van de grondbezitters, van de beroepsmilitairen en de kanonnenfabrikanten zal zijn verslagen."* Een heilige oorlog voor de beschaving, zo noemde een socialistisch leider die oorlog. Het is de meest barbaarse en grootste slachtpartij die de wereld ooit heeft gezien: tien miljoen doden, twintig miljoen gewonden en verminkten. Voor Vandervelde is het een oorlog voor de beschaving. In het kamp van Vandervelde, in het kamp van de vrijheid en de beschaving, strijdt de tsaar, strijdt het meest feodale, reactionaire, achterlijke regime in Europa. Het is een oorlog voor het "recht": jawel, voor het recht van de sterkste, voor het recht van de overwinnaar. Per toeval zullen de Engelsen en Fransen winnen en het gevolg is dat ze in naam van het "recht" alle Duitse kolonies tot de hunne zullen maken en hun koloniaal rijk zullen uitbreiden.

Ten tweede zullen ze Duitsland onder een economisch juk brengen. Duitsland zal vijftig miljard goudmark moeten betalen, Duitsland zal de helft van zijn industrie verliezen, Duitsland zal de helft van zijn landbouwproductie verliezen. En Duitsland zal dus eigenlijk door de Engelsen en de Fransen condities opgelegd krijgen waardoor het niet kan overleven. Dat allemaal in naam van het "recht". De realiteit achter dat woord "recht" is koloniale plundering en zelfs plundering van de verslagen tegenstrever, Duitsland.

Oorlog voor "vrijheid", zegt **Vandervelde** nog, en "recht van de volkeren op zelfbeschikking". Kongo is natuurlijk een Belgische kolonie gebleven. In naam van de "vrijheid" en het "recht van de volkeren op zelfbeschikking" heeft België Ruanda en Burundi onder zijn controle gesteld. En heeft Engeland natuurlijk India en alle andere kolonies behouden.

Vandervelde maakt propaganda voor de oorlog op een zeer perfiede manier: *"Indien ik van oordeel ben dat deze oorlog tot het einde moet gevoerd worden, dan is het niet niettegenstaande, maar wel omdat ik socialist, omdat ik pacifist en omdat ik internationalist ben."* Ziedaar hoever de demagogie kan reiken. Alle idealen waarvoor de arbeiders loyaal en terecht gevochten hebben, worden gebruikt om die arbeiders in een oorlog te jagen die reactionair, anti-socialistisch, moorddadig en chauvinistisch is! Vanaf de Eerste Wereldoorlog is dit de permanente tactiek van de leiders van de sociaal-democratische partijen: alle maatregelen, alle misdaden van het kapitalisme steunen in naam van de vrede, de democratie, het socialisme en het internationalisme!

De demagogie die **Vandervelde** gebruikt om op te hitsen tot oorlog in België, wordt op precies dezelfde manier door de Duitse socialisten gebruikt om de Duitse arbeiders op te hitsen. De socialistische partijen van de twee kanten hitsen de werkers op om te vechten tot de laatste snik, tot de eindoverwinning. **Scheidemann**, de chef van de Duitse sociaal-democratie, zal zeggen: *"Het komt erop aan de cultuur en de onafhankelijkheid van ons land te vrijwaren tegen het Russische despotisme."* Hij schildert Rusland af als het grote gevaar, de grote bedreiging voor Duitsland. Hij zegt verder: *"Het internationalisme van de socialisten is gebaseerd op het recht op onafhankelijkheid en het recht op het verdedigen van die onafhankelijkheid."* Precies zoals de Belgische socialistische partij gebruikt hij het woord "internationalisme" om de Duitse arbeiders op te zwepen. In naam van het "internationalisme" zullen Duitse, Belgische, Franse en Engelse arbeiders en werkers elkaar bij honderduizenden afslachten.

Waar leidt dit praktisch naar toe? **Emile Vandervelde**: *"Wij waren verdeeld in het verleden, door klassenstrijd die morgen terug zal komen. Wel, het was voldoende dat de vreselijke dreiging van Duitsland opdook, opdat onder ons de eensgezindheid tot stand kwam over een zaak van eer. In het Belgische parlement waren er geen republikeinen en monarchisten meer, geen socialisten, liberalen of katholieken, geen Vlamingen of Walen, er was een eensgezind volk."* Op het moment dat de burgerij met geweld haar belangen verdedigt, op het moment dat van de kant van de burgerij de klassenstrijd het hevigst is, zegt Vandervelde: het is nu nationale oorlog, voor ons socialisten bestaat er nu geen klassenstrijd meer. We zijn nu eensgezind, de koning en de socialisten, de liberalen en de katholieken.

De criminele gewelddadigheid van het kapitalistisch systeem is nog nooit zo tot uiting gekomen als in deze wereldoorlog, maar voor Vandervelde is er geen klassenstrijd. Nochtans is het antagonisme van de belangentegenstelling tussen de arbeiders en kapitalisten nog nooit zo schreeuwend aan het licht gekomen als tijdens deze oorlog. Het kapitaal verrijkt zich langs alle kanten dankzij deze oorlog. Voor de arbeiders is er loonafbraak, is er werkverlies, en België was er het ergst aan toe. België heeft tijdens de Eerste Wereldoorlog 700.000 werklozen gehad en 50% van de bevolking moest van de bijstand leven. Er heerste dus een permanente situatie van honger en ellende. Tijdens de oorlog hebben de kapitalisten zich over de hele imperialistische wereld verrijkt als nooit tevoren en de arbeiders hebben miserie gekend als nooit tevoren, maar voor Vandervelde was er geen klassenstrijd.

De onderdrukking van de revolutionairen is nooit zo erg geweest als tijdens de oorlog. Bij het begin van de Duitse bezetting waren er partizanen in België, men noemde hen vrijeschutters, gewone mensen die met het geweer Duitsers neerschoten. De Duitsers hebben onmiddellijk de partizanen die ze te pakken kregen publiek terechtgesteld om terreur te zaaien. Achter de IJzer werden diegenen die defaitistische propaganda maakten en zeiden dat die oorlog een onrechtvaardige oorlog was, ook terechtgesteld.

De klassenstrijd wordt tijdens die onrechtvaardige oorlog door de burgerij op de spits gedreven, en op dat moment zegt Vandervelde: wij arbeiders voeren geen klassenstrijd

meer, wij zijn het volledig eens met onze burgerij, met onze koning, wij zijn een eensgezind volk.

*"Wij willen, zegt **Vandervelde**, dat deze oorlog doorgaat om niet gedwongen te worden om hem binnenkort te herbeginnen. De enige mogelijkheid om vrijheid en democratie in Europa te verzekeren is het Germaanse cesarisme de nederlaag toe te brengen."*

Als socialistisch leider is hij een "havik", voor oorlog tot het einde toe, tot de eindoverwinning. Dat is veelbetekenend: men ziet hier de volledige overgang van de leider van de socialistische partij naar de kant van de agressieve grote burgerij. Tijdens de oorlog waren er ook "zachte" burgerlijke stromingen. Stromingen die zich als "pacifist" opstelden, die de hele oorlog lang klaagden over de vreselijkheid van de oorlog en aan alle partijen vroegen om te stoppen. Ze wilden zo snel mogelijk terugkeren naar de situatie van tevoren, waar de burgerij "in vrede" regeerde en heerste, onderdrukte en uitbuitte. Men kan het kleinburgerlijk pacifisme noemen: de oorlog verschrikkelijk vinden, maar niet de wil hebben om de burgerij omver te werpen. De oorlog bekritisieren, maar geen politiek hebben om een einde te stellen aan de oorzaken van de oorlog, namelijk de heerschappij van de burgerij. Maar Vandervelde is niet een bourgeois die pacifistische standpunten predikt. Hij staat op het standpunt van de agressieve, oorlogszuchtige Belgische grote burgerij: Ja aan de oorlog, tot aan de eindoverwinning!

En op de dag van de eindoverwinning hoopt **Vandervelde** in de prijzen te vallen. De leider van de socialistische wereldbeweging, steekt zijn expansionistische dromen niet weg: *"Het is te vroeg om te spreken over wat wij met recht zullen opeisen de dag van de overwinning. Misschien een rectificatie van de grenzen in de streek van Moresnet en Malmedy, of zelfs het Groothertogdom Luxemburg, indien zijn bewoners de wens daartoe te kennen geven."* Vandervelde treedt hier openlijk op als woordvoerder van de Belgische burgerij, die een stuk van Duitsland wil aanhechten, die ervan droomt Luxemburg in te palmen en tenslotte hoopt Ruanda en Burundi te erven. Enerzijds doet Vandervelde aan demagogie over een oorlog voor "het zelfbeschikkingsrecht en de vrijheid" en terzelfdertijd zegt hij dat België toch wel een paar kolonies en een paar stukjes van Duitsland en Luxemburg zou willen. Vandervelde heeft geen enkel probleem met de expansionistische politiek van het "kleine" Belgische imperialisme.

Vandervelde zegt ook: *"Wij wisten dat de koning, de Belgische koning, moedig was en liberaal in zijn denken. Hij droomde ervan de monarchie te verzoenen met de democratie en misschien wel met het socialisme."* In volle oorlog debiteert Vandervelde een lofzang op de monarchie. De socialistische partij stapt hier definitief over naar het aanvaarden van een middeleeuws regime, met een koning die omwille van zijn geboorte, omwille van zijn afstamming, de opperste macht in een land uitoefent. Dit zijn middeleeuwse toestanden, die hier voor het eerst door de socialistische partij worden onderschreven. De socialistische partij beperkt er zich niet toe de bourgeois-ideologie te steunen, ze begint zelfs de feodale, monarchistische ideologie te promoten. Dat was zo in België, en dat was zo in Duitsland.

Dit toont dat de overgang van de Belgische socialistische partij naar het kamp van de imperialistische burgerij, naar het kamp ook van de oorlogvoerende burgerij en naar het kamp van de monarchistische burgerij, 80 jaar oud is... Als oorlogspartij heeft ze alle oorlogsoperaties in Kongo gesteund, van 1914 tot vandaag. Men kan materieel aantonen dat de socialistische partijen in Europa sinds meer dan 80 jaar, en in elk geval sinds 1914, als partijmachine werken voor het imperialisme, voor het kolonialisme, voor de grote burgerij. Toch behouden vandaag nog altijd mensen hun illusies in de socialistische partijen.

In 1981 waren er 300.000 mensen op straat in Parijs, die dachten dat **Mitterrand** eindelijk het socialisme bracht. Na 20 jaar demagogie in de oppositie kwam Mitterrand aan de macht en zette doorgewoond de politiek van imperialisme en kolonialisme van de grote Franse burgerij verder. Vergeleken bij de tijd van **Giscard d'Estaing** heeft hij er nog wat bovenop gedaan. Het Franse leger zit nu in Senegal, Tsjaad, Djibouti, dwars door Afrika dus. Dan heb je verder Centraal-Afrika: Kameroen, Brazzaville en Ruanda. Na zeven jaar bewind ontdekt Frankrijk dat Mitterrand tijdens de eerste jaren van de Tweede Wereldoorlog heeft gewerkt voor het fascistische regime van Vichy. Hij is minister geweest van Binnenlandse Zaken, hij heeft de terreur georganiseerd tegen de Algerijnen in Frankrijk, hij is minister geweest van Kolonies, hij heeft het Franse koloniale imperium bestuurd.

Het Franse leger liep in de spits in de oorlog tegen Irak en natuurlijk ook in Somalië. Frankrijk kan er nu prat op gaan dat het de meeste soldaten heeft onder de UNO-vlag. Er zijn weinig oorlogen die het imperialisme op dit ogenblik voert tegen de landen van de Derde Wereld zonder de socialistische partijen in de voorste linies. Dat zou eigenlijk geen verrassing mogen zijn als je leest wat een Vandervelde, chef van de socialistische wereldbeweging al zegt en doet in 1914. Sindsdien zijn de socialistische partijen wat betreft ideologie alleen maar verder en verder gedegenereerd.

3. De Vlaams-nationale kwestie en de Eerste Wereldoorlog

Veel progressieven in Vlaanderen beweren dat de socialistische beweging de trein van het nationalisme gemist heeft en dat ze er niet in geslaagd is de idealen van het socialisme te verbinden met de idealen van de Vlaamse beweging. Die voorstelling gaat ervan uit dat "de" Vlaamse beweging een "juiste democratische strijd" voert en dat de socialistische beweging die juiste democratische strijd vanaf het begin had moeten steunen. Bijvoorbeeld tijdens de Eerste Wereldoorlog, toen die strijd ten volle is begonnen. Daartegenover willen we stellen dat die strijd in het verleden nooit "juist" is geweest en dat die het vandaag helemaal reactionair is, omdat er vandaag geen enkele discriminatie bestaat voor iemand die Nederlands spreekt in dit land.

De revolutionaire visie

Wat zijn de relaties tussen de strijd voor socialisme en de strijd voor het recht om in Vlaanderen Nederlands te spreken? Welke band was er tussen de nationale eisen in België, met name het recht om de Nederlandse taal te spreken tijdens de Eerste Wereldoorlog, en het socialisme? Een socialist die zich in 1914 over de taalkwestie in België moest uitspreken, die moest over de taalkwestie redeneren in het globale kader van de Belgische klassenmaatschappij. Wat wou dat zeggen tijdens de oorlog? Dat wou ten eerste zeggen: vechten tegen de barbarij van de imperialisten langs twee kanten. Het tweede grote probleem dat de socialisten en revolutionairen moesten aanpakken, was de strijd voor verbetering van de rampzalige situatie van de arbeiders in België: de 700.000 werklozen, de 3.500.000 mensen die van de bijstand moesten leven, de algemene honger. En dan komt in derde of misschien in vierde rangorde de strijd tegen discriminatie die in België bestond omwille van taal. Dat je niet in het Nederlands kan studeren aan de universiteit, op de middelbare school enz.

Maar een socialist moest vooral de juiste verhoudingen zien. Hij moest zien met welke vitale problemen de arbeiders en de werkers op de allereerste plaats geconfronteerd waren. Dat was de barbaarse oorlog waaraan een einde moest komen, en dat was de gruwelijke miserie en uitbuiting van de massa van de arbeiders. En ten derde kwam er ook bij dat je het recht moest hebben om je eigen taal te spreken. Maar de doden spreken geen taal meer. Als men aan het slachten is, dan is de eerste zorg dat de arbeiders als klasse overleven en dat ze een einde stellen aan de oorzaak van de slachtpartij.

Revolutionaire socialisten in België hadden natuurlijk moeten protesteren tegen de discriminatie wat taal betreft en hiertegen strijd moeten voeren. Maar die strijd hadden ze moeten voeren in het algemeen kader van de voorbereiding van een opstand van alle werkende mensen in België tegen het kapitalisme. Waalse, Brusselse, Vlaamse mensen, die allemaal leden onder dezelfde hoofdkwaal: kapitalisme, imperialisme en oorlog. Een socialist is tegen elke vorm van discriminatie, maar die strijd tegen discriminatie krijgt zijn plaats in het globale kader van de strijd voor economische en sociale bevrijding. Die ene democratische eis, de gelijkheid van taal en gelijkheid van nationale rechten, was helemaal niet de belangrijkste eis en hij moest ingekaderd worden in de hoofdoriëntatie van de strijd: een einde stellen aan de oorlog door de arbeiders van België, Franstaligen of Nederlandstaligen, voor te bereiden op het omverwerpen van het kapitalisme. Zo wordt de eis voor taalgelijkheid geïntegreerd in een programma dat uitloopt op het omverwerpen van de burgerij.

De Vlaams-nationalisten in de Eerste Wereldoorlog

Wat was nu de opvatting van de Vlaams-nationalisten in de Eerste Wereldoorlog? Men moet die situeren in de klassencontext van toen.

Op dat moment is er in Vlaanderen een reactionaire opkomende Vlaamse burgerij. Reactionair wil zeggen: meer semi-feodaal dan modern, liberaal en democratisch. De clerus in Vlaanderen is traditioneel extreem-rechts, hij streed tegen de Franse Revolutie

in 1789. Vlaanderen heeft in die tijd al een ontwikkelde burgerij die Frans spreekt om zich van "haar" arbeiders te onderscheiden. Maar er is ook een opkomende kleine burgerij die qua denkbeelden eerder reactionair is dan progressief en die hoopt een grote Vlaamse burgerij te worden die kan concurreren met de Franstalige burgerij. Met dat perspectief voor ogen probeert ze de massa's van de Vlaamse mensen, van de Vlaamse boeren vooral, te mobiliseren voor haar belangen. Die opkomende burgerij zal van de taalkwestie het hoofdpunt maken. Want natuurlijk wil ze geen strijd voeren tegen de miserie waarin de arbeiders en de boeren zitten. Dat is niet haar probleem. Natuurlijk zal zij geen strijd voeren voor een socialistische revolutie, want ze is niet alleen tegen de socialistische revolutie, ze is zelfs tegen de burgerlijke revolutie. Die reactionaire, Vlaamse opkomende burgerij domineert de Vlaamse beweging tijdens de Eerste Wereldoorlog.

De Vlaamse beweging start tijdens de oorlog met dominee **Domela Nieuwenhuysse**, een Nederlander die naar België komt in naam van de pan-Germaanse Liga. We hebben de pan-Germaanse Liga ter sprake gebracht bij de twee tactieken van het Duitse expansionisme. In Duitsland heb je de eerste oriëntatie die voor annexatie is, en die steunt op het leger, op de administratie en ook op **Thyssen** en **Krupp**. Krupp leidt de pan-Germaanse Liga, die officieel voor de aanhechting is van België bij Duitsland. Dominee Nieuwenhuysse komt naar België als afgevaardigde van die pan-Germaanse Liga en het is onder zijn impuls dat "Vrij Vlaanderen" zal worden gesticht, een beweging van jonge, reactionaire, meestal katholieke Vlamingen. Zij eisen de onafhankelijkheid van Vlaanderen.

De groep "Vrij Vlaanderen" zal een paar jaar later de "Raad van Vlaanderen" creëren en die pretendeert een Vlaamse regering in wording te zijn. In februari 1917 komen 200 afgevaardigden uit heel Vlaanderen bijeen. We zijn in volle oorlog, onder Duitse bezetting. Wie zich wil verplaatsen van het ene dorp naar het andere moet toelating hebben van de Duitse militaire overheid. Dus krijgen ze allemaal een papier van de Duitse militaire overheid zodat ze naar de Vlaamse Raad kunnen gaan.

De Vlaamse Raad beslist de onafhankelijkheid van Vlaanderen uit te roepen en daarvoor gaan zijn vertegenwoordigers naar Berlijn, naar de Duitse kanselier! **Tack** en **Borms**, de twee voormannen van de zeskoppige afvaardiging, houden in Berlijn een toespraak voor de Duitse kanselier: *"Drie maart 1917. De Vlamingen in België eisen de onafhankelijkheid en de volledige en totale autonomie. Wij vragen dat men deze wensen zo vlug mogelijk zou realiseren, want het is slechts onder de bezetting dat wij erin zullen slagen de overheersing van de Waalse cultuur en van het Waalse kapitalisme te breken."* Vanaf het begin zeggen die "flaminganten" openlijk dat ze collaborateurs zijn van de Duitse bezetters en het is als collaborateurs van de Duitse bezetting dat ze de zogezegde "onafhankelijkheid" van Vlaanderen uitroepen. Het is dus een "onafhankelijkheid" van Vlaanderen in het kader van het pan-Germaanse Duitse rijk. Wat men demagogisch aan het volk van Vlaanderen voorstelt als "onafhankelijkheid", is in feite de annexatie van Vlaanderen door Duitsland.

De "Raad van Vlaanderen" maakt een heel interessante proclamatie op 20 juni 1918. Heel interessant, omdat ze vijf eeuwen geschiedenis van de Lage Landen samenvat. De "Raad van Vlaanderen" zegt: *"Overgeleverd aan Frankrijk, aan Engeland en aan de VS geraakt ons volk in verval, zijn karakter wordt verbasterd."* Dus overgeleverd aan Frankrijk, Engeland en de Verenigde Staten kweekt men Vlaamse bastaards. Daarentegen: *"Economisch, politiek en strategisch ligt Vlaanderen aan de poorten van Duitsland. Het weet dat zijn autonomie een garantie vormt voor Duitsland, maar ook dat zijn autonomie maar kan verwezenlijkt worden dankzij Duitse hulp."*

De zogezegde "autonomie" van Vlaanderen, dankzij de Duitse bezetting, wordt hier in een kader geplaatst dat al eeuwenlang de problemen van België en van de Lage Landen bepaalt. Men heeft enerzijds het Franse imperialisme dat probeert België onder zijn controle te krijgen; Engeland probeert hetzelfde en de Duitse imperialisten ook. Men heeft dus fracties van de bourgeoisie gehad in België, in de Lage Landen, die zich steunen, op Frankrijk, op Engeland of op Duitsland. Ze verdedigen hun eigen belangen, maar om ze waar te maken, treden ze in dienst van een van de drie grote machten, die dit kleine deeltje van Europa waarin wij leven, omringen.

De reactionaire fractie van de Belgische katholieke bourgeoisie zegt: wij zijn anti-Frans, anti-Engels, en wij zijn voor het Duits expansionisme. Er is al aangetoond hoe de Duitse politiek in de Eerste Wereldoorlog inspeelt op het "zelfbeschikkingsrecht van de volkeren". Zelfbeschikkingsrecht van de Balten, van de Polen en de Oekraïners om zich los te scheuren van Rusland, "zelfbeschikkingsrecht" onder Duitse militaire bezetting.

Het is in naam van het "zelfbeschikkingsrecht" van de volkeren dat het Duitse expansionisme kleine volkeren losscheurt uit hun groter verband om ze onder Duitse controle te brengen. **Schröder**, de commandant van de Duitse marine, die in België een van de hoogste militaire verantwoordelijken was, zegt over de Verklaring van de Raad van Vlaanderen: *"Het is van het grootste belang dat de Vlamingen in deze verklaring zelf de Duitse militaire steun vragen voor de bescherming van hun nieuwe staat. Dat zou onze politieke leiding toelaten om ons belangrijkste doel, Vlaanderen militair in handen te houden, te bereiken."* De rechtse Vlamingen kunnen zeggen: vrijheid, onafhankelijkheid, zelfbeschikkingsrecht en de Duitse militairen zeggen: Ja, je moet zeggen zelfbeschikkingsrecht, maar de nieuwe staat moet zijn zelfbeschikking gebruiken om steun en bescherming te vragen bij Duitsland; dan hebben we een internationaal argument om te realiseren wat we werkelijk op het oog hebben, namelijk Vlaanderen militair onder Duitse controle brengen. Zo was het in Oost-Europa, de Baltische landen, Oekraïne en zo was het ook bij ons. "Zelfbeschikkingsrecht" van de volkeren en onafhankelijkheid als demagogisch ordewoord, en Duitse controle in de realiteit.

Wat we vandaag in Joegoslavië meemaken is daarvan een nieuw toepassing. Men heeft er zelfbeschikkingsrecht gefabriceerd om onleefbare staten te creëren die helemaal onder controle staan van Duitsland of van de Verenigde Staten.

De werkelijke inhoud van de demagogie over vrijheid en zelfbeschikking bij het Vlaams-nationalisme wordt volledig ontmaskerd door het volgende citaat. **Tack**, de voorzitter van de "Raad van Vlaanderen", zegt in 1917: *"Zijn grote vruchtbaarheid geeft aan het Vlaamse volk een recht op kolonisering. Het grondgebied voor die kolonisering moet gevonden worden in Kongo, in Wallonië en in het noorden van Frankrijk."* Het Vlaams-nationalisme wil dus niet alleen zeggen Duitse militaire controle over Vlaanderen en inlijving bij Duitsland. Het wil ook zeggen het recht op kolonisering in Kongo, in Wallonië en in Frankrijk. Met als argument: de grote vruchtbaarheid.

Een laatste opmerking bij het Vlaams nationalisme. Er was een deel van de opkomende Vlaamse burgerij die aanleunde bij Engeland. Tijdens de oorlog waren Vlaanderen en België bezet door Duitsland en het waren de Vlaamse nationalisten die aansluiting zochten bij Duitsland die de beweging domineerden. Maar er was ook een klein deel dat pro-Engels was en dat het Engelse imperium verdedigde. **Van Cauwelaert**, die deze fractie leidt, schrijft tijdens de oorlog dat het van levensbelang is voor Engeland dat de kusten van de Noordzee in handen zijn van pro-Engelse krachten. En zijn fractie vraagt dus de steun van het Engelse imperialisme om in België haar positie te versterken in naam van het Vlaams "nationalisme". Tegelijk zeggen de pro-Duitse Vlaamse nationalisten dat het voor Duitsland van vitaal belang is dat Vlaanderen onafhankelijk, autonoom en pro-Duits is. De enen zeggen: Duitsland moet een veilige kust hebben aan de Noordzee, de anderen zeggen dat Engeland moet zorgen dat het de Noordzeekusten controleert. Daar heb je een concreet voorbeeld van verschillende fracties van de Vlaamse burgerij, die zich binden aan ??n van de grote machten in Europa.

Hoe de Belgische onafhankelijkheid garanderen?

Noch **Van Cauwelaert** met de pro-Engelse burgerij en noch de pro-Duitse, rechtse Vlaams-nationalisten, waren voor de echte onafhankelijkheid van dit deel van de wereld. Indien er krachten waren in dit gebied van Europa die werkelijk de onafhankelijk wilden van de massa van de werkende mensen, dan moesten ze België logischerwijze onttrekken aan Franse controle, aan Engelse controle en aan Duitse controle. Die onafhankelijkheid moest men garanderen ten overstaan van de drie wereldmachten die België omringen en die sinds vijf eeuwen wedijveren om dit gebied te controleren.

Hoe zou men een werkelijke onafhankelijkheid tegen die drie kunnen realiseren zonder te steunen op de massa's van de arbeiders en de massa's van de boeren in die tijd? Om echte onafhankelijkheid te bereiken, moest men een revolutionaire politiek hebben, steunend op mobilisatie van de werkende klassen. Daarvoor moest je op de eerste plaats de fundamentele belangen van de werkers tot uitdrukking brengen en hen voorbereiden op het socialisme. Alleen een beweging voor een socialistische revolutie in België kon in die tijd ?n de fundamentele belangen van de arbeiders en de werkers en de boeren verdedigen ?n terzelfdertijd de echte onafhankelijkheid, zowel van de Franssprekende als van de Nederlandstalige mensen in België verwezenlijken. Strijd voor socialisme en strijd

voor onafhankelijkheid van de grote imperialistische machten vallen samen met een revolutionaire mobilisatie van de volksmassa's.

Noten

Ludo Martens is voorzitter van de Partij van de Arbeid van België en auteur van boeken als *USSR, de fluwelen contrarevolutie* (1991); *Een andere kijk op Stalin* (1994); *Tien jaar revolutie in Kongo* (1985); *Abo, een vrouw in Kongo* (1989); *Van Tien An Men tot Timisoara* (1994), *De Partij van de revolutie* (1996).

De auteur citeert uit volgende bronnen:

- Soutou Georges-Henri, *L'or et le sang: les buts de guerre économiques de la Première Guerre mondiale*, Ed. Fayard, Parijs 1989, pp.963.
- Fischer Fritz, *Les buts de guerre de l'Allemagne impériale 1914-1918*, Ed. de Trévise, Parijs 1970#, pp.653.
- Rudiger, *Flamenpolitik, suprême espoir allemand de domination en Belgique*, Ed. Rossel, 1921, citaten p.50, 76, 288 en 22.
- Vandervelde Emile, *La Belgique envahie et le socialisme international*, Ed. Berger-Levrault, Parijs 1917, p.12, 71, 162, 73-74, 125, 10, 3.